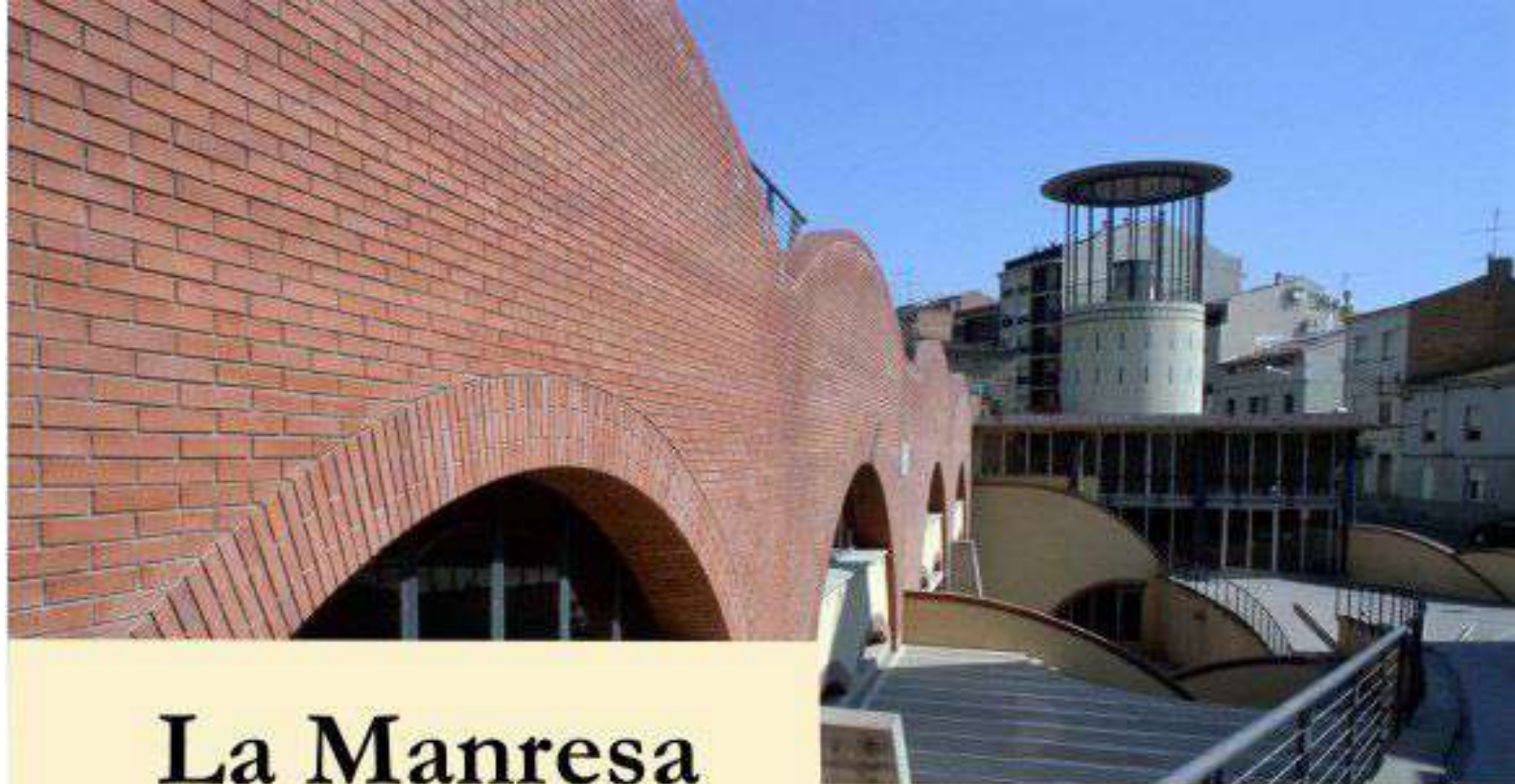
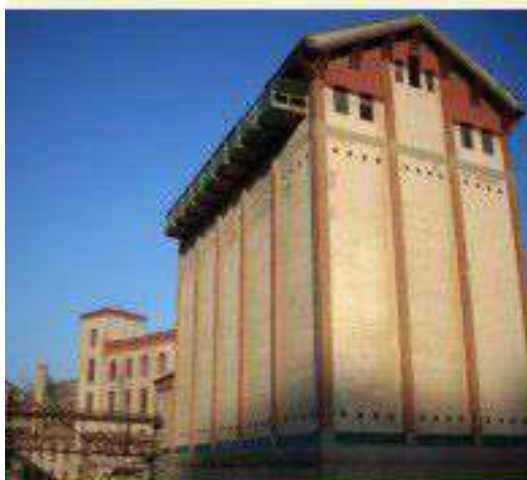

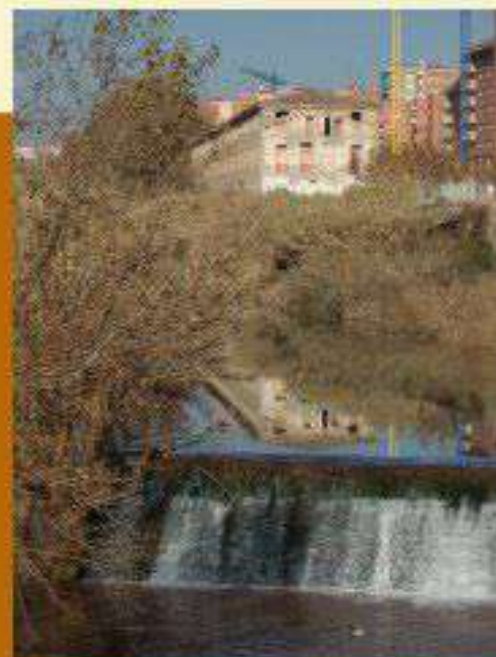

La Manresa Industrial

Itineraris per la història de la ciutat

MANRESA
CIUTAT MIL·LENÀRIA

EL PATRIMONI INDUSTRIAL DE MANRESA

Manresa és una ciutat industrial. Només cal fer un breu recorregut per la seva història per adonar-se de la importància de la indústria. A l'inici de la revolució industrial, complia abastament els dos factors que atrauen i fomenten la indústria: els naturals l'accés fàcil a les fonts d'energia i a les primeres matèries i els humans l'experiència mercantil i tecnològica.

Abans de la industrialització, Manresa ja va tenir un fort desenvolupament de l'artesania. El primer pas va ser l'arribada de la Sèquia al final del segle XIV, que va convertir el terme de Manresa en un regadiu. A partir de llavors, les collites ja no depenien de les pluges i a Manresa es va formar un grup d'artesans d'oficis molt variats que ja no estaven lligats al treball de la terra. La Sèquia, doncs, és el testimoni patrimonial d'una font de riquesa, l'aigua, que ha permès l'existència d'artesans agrupats en gremis que van acumular una gran quantitat de coneixements tècnics.

Més endavant, la conquesta d'Amèrica entre els segles XVI i XVIII va obrir un món de noves oportunitats econòmiques. Catalunya es va fer amb nous mercats, les «Castilles» i les colònies, i Manresa els va saber explotar. Es va especialitzar en la producció de pells adobades i en la de teixits de llana i de seda. Aquesta fibra de luxe va introduir de ple Manresa en la manufactura o protoindústria. Les empreses locals van acumular una gran experiència mercantil i empresarial, amb la formació de poderoses companyies o societats, i tècnica que els va permetre afrontar els reptes del capitalisme. Com que el sistema de producció era bàsicament domèstic, els mestres velers-fabricants de vels de seda- treballaven a casa amb petits telers accionats a mà que no han deixat rastres en la trama urbana o edificacions.

Aquest capital preindustrial es va reinvertir en indústria moderna a partir del principi del segle XIX. Entre 1801 i 1818 s'instal·len al torrent de sant Ignasi deu filatures mecàniques que inicien la industrialització de la ciutat. Totes funcionaven amb rodes hidràuliques accionades per l'aigua sobrant de la Sèquia. Tampoc queden restes visibles d'aquesta etapa d'inici de la indústria, les fàbriques del torrent han estat substituïdes per altres de posteriors com la del Salt i la majoria han desaparegut. Les úniques restes originals es troben sota terra, on encara hi ha els salts i els fonaments de les fàbriques de l'Areny i del Salt perquè s'utilitzen com a part de la xarxa de clavegueram en actiu.

Disseny i producció: Arqueociència Serveis Culturals SL

Recerca: Comissió de Patrimoni del Centre d'estudis del Bages, Esteve Serra, Lluís Virós, Lucía Juárez i Jaume Serra

Coordinació: Oficina de Turisme de Manresa

Fotografies: James Douet, Lluís Virós, Lucía Juárez, Jaume Serra, Joan Villaplana i l'Arxiu Comarcal del Bages

Treballadors de la fàbrica del Guix, al principi del segle XX.

El 1818, la principal companyia manufacturera de Manresa, la de Pau Miralda, va aixecar el primer edifici industrial que mereix el qualificatiu de fàbrica moderna de tot Espanya, la dels Panyos. Es va construir a la vora del Cardener amb un canal d'aigua propi i representa la introducció de l'arquitectura industrial de mòduls seriats i geometria regular que

s'implantarà a partir d'aquell moment. La principal diferència entre la fàbrica dels Panyos i les posteriors és de materials encara no havia arribat el ferro i es va bastir amb pedra i fusta.

La fàbrica dels Panyos també inaugura una segona etapa de la industrialització manresana en la que es construïran noves preses i canals als marges del Cardener al llarg de tot el seu pas pel terme municipal. Així, de nord a sud, trobem els Panyos, cal Bonamossa, cal Roca, la fàbrica del Pont de fusta (avui dia és l'hotel Pere III), la Cots (on hi ha els nous jutjats), la del Pont vell, la de les Roques de Sant Pau, la farinera Favorita i la fàbrica dels Polvorers (al marge dret del riu), la Vermella i la Blanca (a Sant Pau), la fàbrica del Pont de Rajadell i el conjunt fabril dels Comtals. De totes elles només n'hi ha sis dempeus i la resta han desaparegut sota l'impuls del creixement de la ciutat. Un dels fets més importants que reforça el paper central de Manresa en la indústria catalana és el de l'arribada el 1859 de la línia de tren de Barcelona a Saragossa, que revoluciona les comunicacions i la mentalitat de l'època.

En una tercera etapa, quan els salts d'aigua estaven tots ocupats i les possibilitats de fer-ne de nous es van esgotar, les indústries van colonitzar les conques del Llobregat i el Cardener, primer amb fàbriques de riu situades als pobles més propers i, cap al darrer terç de segle, amb la creació de les colònies industrials del Bages i de les comarques veïnes. Mentrestant, gràcies a l'aparició de les turbines hidràuliques i de les màquines de vapor, es van instal·lar a la ciutat fàbriques petites i mitjanes que aprofitaven el cabal d'aigua dels ramals de la Sèquia, com la fàbrica de les Puntes, la del Guix o altres ja desaparegudes del torrent de Predicadors (que passa per sota del passeig de Pere III) com la Lluvià (després La Metalúrgica Textil) o la de Pere Parera, per citar les més grans.

L'últim decenni del segle XIX és el de la plena incorporació de Manresa al món dels vapors amb la construcció de la impressionant fàbrica Nova de Serra i Bertrand al Remei. El 1855 s'havia instal·lat la primera màquina de vapor, el 1876 ja n'hi havia quinze i el 1900 ja n'hi havia a la majoria de fàbriques.

L'etapa del vapor va ser curta, ja que en iniciar-se el segle XX es va començar a distribuir electricitat al terme de Manresa. Es va construir l'edifici de la Companyia Anònima d'Electricitat al carrer Llussà i les seves xarxes de distribució. Gràcies a això, durant les quatre primeres dècades del segle XX la indústria es va situar per diferents indrets de la ciutat. Durant aquesta etapa també va arribar la línia de ferrocarril dels Catalans, que reforçava el paper de Manresa com a nus de comunicacions. I al final del període també va arribar l'electricitat produïda a les grans centrals dels Pirineus. Aquest període és fecund en la construcció de noves fàbriques, com les de Perramon i Badia, la de Carreras (al darrer tram del passeig, avui desapareguda), les farineres del casc urbà la Florinda i l'Albareda les fàbriques d'alcohol Cura i Manresana, etc. I també és l'inici de la gran indústria química, amb la Pirelli, i d'una incipient metal·lúrgia que acabarà implantant-se amb força a Manresa de la mà d'empreses molt potents com Oxígeno y Construcciones Metálicas (avui Hayes-Lemmerz), La Metalúrgica Textil o la Maquinaria Industrial.

Durant el Franquisme es va mantenir el creixement industrial a la ciutat. El tèxtil cotoner i el metall es van beneficiar del tancament de l'economia espanyola i aquí es van fabricar molts productes que abans s'importaven. Fruit d'aquest creixement hi va haver nombroses ampliacions de fàbriques Bertrand i Serra, Pirelli, Ocomesa i la construcció de nous edificis, com els de Lemmerz, la Maquinaria Industrial o Ausa. Un altre efecte del creixement industrial fou la manca d'habitatge per als treballadors, un problema endèmic de la ciutat que es va haver de solucionar amb nombroses promocions d'habitatge social entre 1944 i 1982.

A partir d'aleshores, la indústria catalana ha viscut dues grans etapes, una de crisi profunda, amb la desaparició del gran tèxtil i la reconversió de la metal·lúrgia, i una altra de prosperitat a partir dels darrers anys del segle XX. Aquesta, ha suposat un gran creixement per a la ciutat, que hauria d'aprofitar el moment per identificar el seu patrimoni, protegir-lo, divulgar-lo i evitar que l'onada expansiva arrossegui els signes d'identitat, entre ells els industrials, que es mantenen dempeus a la nostra ciutat. Esperem que aquesta guia serveixi per que els manresans i manresanes prenguin consciència del ric patrimoni industrial que es conserva i per què el puguin difondre amb orgull als ulls de la gent de fora.

Lluís Virós
Centre d'Estudis del Bages

En aquesta obra hi ha el resum de les principals fitxes que, el 2007, va elaborar un equip format pels historiadors Esteve Serra, Jaume Serra i Lluís Virós i per l'arquitecta Lucía Juárez, amb la col·laboració de l'Arxiu Comarcal del Bages, que podeu trobar en les referències bibliogràfiques adjuntes.

La visita al patrimoni industrial de Manresa

Aquesta guia us acompanyarà en el recorregut entorn als elements més destacables del patrimoni industrial de Manresa. En el text, es presenten agrupats de manera que es pugui copsar fàcilment el seu context històric però també per ordenar mínimament una proposta de visita, ja sigui a peu o en cotxe.

Els elements es troben en diferents situacions d'ús, de desús o de transformació, de manera que no tots són visitables. Les circumstàncies de cada element s'han intentat reflectir amb la llegenda que teniu al peu de pàgina. Val a dir, però, que l'actuació urbanística és constant i que podria ser que alguna d'aquestes consideracions es modifiqués després de la publicació de l'opuscle.

És aconsellable començar la visita al **Museu de la Tècnica de Manresa**, ubicat als Dipòsits Vells de la ciutat (2). L'edifici en si és espectacular i, a més, inclou diverses exposicions permanents que expliquen la portada d'aigües a Manresa a través de la Sèquia, la industrialització a Manresa i la història i la importància de la cinteria com a dedicació industrial pròpia de la ciutat.

Museu de la Tècnica de Manresa
Carretera de Santpedor, 55
08242 Manresa
Tel: 93 877 22 31
museu@parcdelasequia.com

Altres indrets d'interès són el Centre de visitants del Parc de la Sèquia (1), situat al Parc de l'Agulla, on es pot veure una exposició interpretativa sobre la Sèquia de Manresa construïda en el segle XIV i des d'on es pot iniciar un recorregut al llarg d'aquest canal medieval, i el Centre de l'Aigua de Can Font, un centre didàctic i d'interpretació especialitzat en el cicle de l'aigua.

Centre de visitants del Parc de la Sèquia
Parc de l'Agulla de Manresa, s/n
08243 Manresa
Tel. 93 874 9130
www.parcdelasequia.cat

Centre de l'Aigua de Can Font
Carretera de Santpedor, s/n
08242 Manresa
Tel. 93 874 8616

Visita exterior

Visita interior

Amb cotxe

Mapa

L'aigua de la Sèquia:

1. La Sèquia 🚗
2. Dipòsits Vells 🏠
3. Fàbrica de les Puntes
4. Fàbrica del Guix 🚗

Al llarg del Cardener:

5. Fàbrica dels Panyos
6. Fàbrica Balcells
7. Obradors vetaires
8. Estació del Nord
9. Fàbrica del Salt
10. La fàbrica Blanca i la fàbrica Vermella 🚗
11. Fàbrica dels Polvorers 🚗
12. Conjunt industrial dels Comtals 🚗

Llum i força, l'electricitat

13. Central elèctrica CAME
14. Estació transformadora dels Dolors
15. Estació transformadora de la Catalana 🚗
16. Transformador CAME

Indústria a l'eixample:

17. Escorxador municipal
18. Fàbrica de l'Alcoholera Manresana
19. Fàbrica Torrents
20. Pont de ferro
21. Fàbrica de cal Cura
22. Fàbrica de Perramon i Badia
23. Fàbrica Nova
24. Celler Roqueta
25. MISA: La maquinària Industrial SA
26. Pielsa

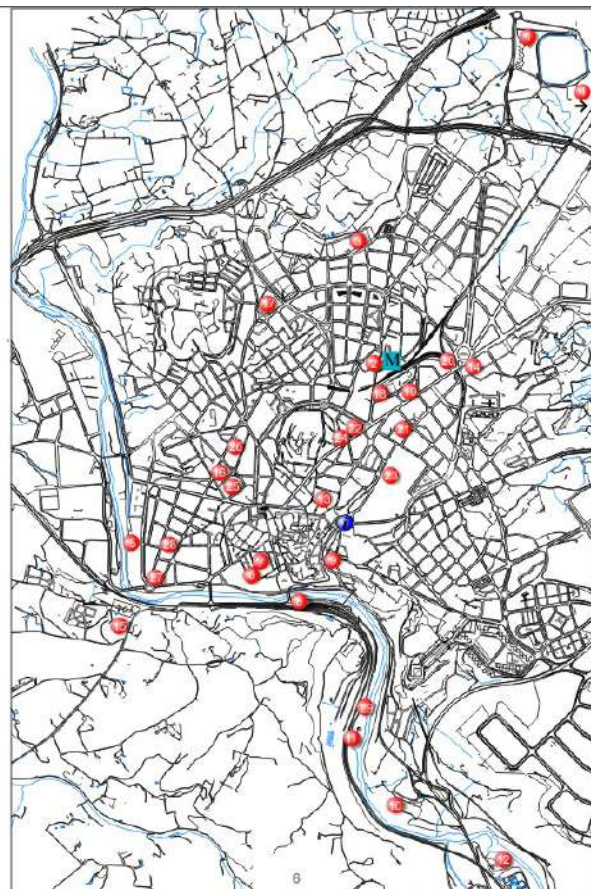
Les farineres:

27. Farinera Albareda
28. Farinera Florinda
29. Farinera "La Favorita" 🚗

🏠 Museu de la Tècnica de Manresa

📍 Oficina de Turisme

🚗 Amb cotxe

La portada d'aigua a Manresa en el segle XIV va significar la possibilitat de tenir aigua corrent dins la vila medieval i de poder crear unes extenses hortes al seu voltant. Segles després, també va tenir un paper fonamental en el procés d'industrialització de la ciutat.

1. LA SÈQUIA (1377)

La Sèquia és una obra mestra d'enginyeria medieval que encara subministra tota l'aigua que necessita la ciutat. És un canal construït durant el segle XIV d'abastament d'aigua per a la irrigació i per al consum de boca amb una llargada de 26 Km. S'inicia a la resclosa dels Manresans, al riu Llobregat sota el castell de Balsareny, i a Manresa es pot resseguir el seu pas per diferents carrers: es conserven topònims com el carrer de la Sèquia i el del Cap del Rec.

La construcció es va encarregar a l'enginyer barceloní Guillem Catà. Un cop obtingut el vistiplau del rei Pere III, es va iniciar la feina el 1339, però l'aigua no va arribar a Manresa fins el 1377. Sovint, a causa de la manca de treballadors, es va recórrer als esclaus genovesos com a mà d'obra.

El seu valor rau en la longitud del recorregut i la gran quantitat de ponts i aqüeductes, i un desnivell de només 10 metres - una brillant tasca de planificació amb uns mitjans tècnics rudimentaris.

Tot el canal es pot visitar per un camí lateral. Hi ha exposicions dedicades al subministrament d'aigua al Museu de la Tècnica de Manresa, al Centre de visitants del Parc de la Sèquia i al Centre de l'Aigua de Can Font.

2. DIPÒSITS VELL

Des del segle XIV, la ciutat de Manresa obtenia aigua del riu Llobregat per mitjà de la Sèquia. A la ciutat, l'aigua discorria per petits canals o ramals que hi havia gairebé a tots els carrers, des d'on arribava a les cases. Hi havia un sistema de pous públics i de fonts per a les famílies que no tenien pou propi.

A partir de mig segle XIX, el creixement de la contaminació de les activitats industrials especialment els tints i el tifus, provocaven un gran nombre de morts. L'Ajuntament va construir aquests dipòsits entre 1861 i 1865 com a reserva d'aigua per a la ciutat per assegurar-ne el subministrament i la potabilitat.

Es tracta d'un conjunt de tres dipòsits d'aigua idèntics de gran bellesa, amb naus d'una altura impressionant que recorden els grans edificis religiosos. A l'interior es conserven alguns elements originals com les enormes pedres en forma d'"U" que servien per a donar entrada a l'aigua de la Sèquia.

Es diu que l'any 1345, amb les obres de construcció interrompudes pel bisbe de Vic, que no permetia el pas de la Sèquia per les seves terres, es va veure una estranya llum procedent de Montserrat que va irrompre dins l'antiga església del convent del Carme el 21 de febrer. Aquest fet es va interpretar com un signe diví i va suposar la fi a l'entredit que pesava sobre la ciutat, que havia estat excomunicada pel bisbe. De fet, el conflicte només es va poder solucionar definitivament quan, un cop mort el bisbe, el seu successor va acceptar les compensacions que li oferia la ciutat.

Avui, la festa de la Llum s'ha elevat a la categoria de festa major d'hivern.

Museu de Tècnica de Manresa
Carretera de Santpedor, 55

3. FÀBRICA DE LES PUNTES (1875)

Abans de fer la fàbrica, ja hi havia un molí fariner que aprofitava el ramal de la Sèquia. Primer s'eixamplava l'antic molí com a fàbrica de puntes de París (claus prims elaborats mecànicament), i el 1870 es va convertir en farinera. L'edifici industrial que hi ha actualment es va construir el 1875 expressament per fabricar teixits. S'hi va aturar la producció a la dècada de 1970 i, des del 1993, Aigües de Manresa utilitza l'edifici com a taller i laboratori.

Es tracta d'una de les primeres fàbriques que va funcionar directament amb l'aigua d'un ramal de la Sèquia. L'establiment que feia puntes funcionava amb una roda de calaixos.

Al costat es troben els Dipòsits Nous, construïts entre 1884 i 1888 per augmentar la reserva d'aigua de la ciutat.

Carrer de Pere Vilella

La fàbrica de les Punes, com la del Guix, és un dels equipaments industrials de mida mitjana que es van construir per aprofitar dels ramals de regadiu de la Sèquia de Manresa, amb un cabal constant però amb un salt de poca alçada. N'hi havia unes cinc, allunyades les unes de les altres i oferien un paisatge curiós perquè estaven edificades al mig dels camps de regadiu, força lluny del casc urbà. Funcionaven amb turbina, després completada amb màquina de vapor i més tard amb electricitat.

4. FÀBRICA DEL GUIX (1873)

En el moment de la creació d'aquest conjunt, es va demanar a l'Estat l'estatut de colònia, a causa de la seva distància de la ciutat. És una de les fàbriques que es van poder construir quan la Junta de la Sèquia va decidir llogar els salts dels ramals susceptibles de produir energia hidràulica, després de l'aparició de les noves turbines més eficients a mitjan segle XIX.

A cavall dels segles XIX i XX s'hi va fer una gran ampliació, tant en superfície com en alçada. A partir dels anys vint l'empresa Textiles Bertrand y Serra va completar la colònia amb més habitatges, capella i escola.

El 2007 es va acabar la seva transformació per a l'empresa Tous, una rehabilitació que va merèixer un Premi Bonaplata de Restauració de Béns Immobles industrials.

Carretera C-16c de Manresa a Berga

La primera industrialització a Catalunya, a inicis del segle XIX, tingué com a protagonista l'aigua, l'element utilitzat per generar l'energia necessària a les primeres fàbriques que, sovint, es van construir a sobre d'antics molins fariners hidràulics. A Manresa, l'aigua del Cardener va ser la força motriu dels diferents edificis industrials que es van anar establir tot al llarg del curs del riu.

5. FÀBRICA DELS PANYOS - La Fàbrica Miralda (1820)

Estem davant un edifici excepcional: la fàbrica Miralda, coneguda popularment com la fàbrica dels Panyos, és la fàbrica més antiga de tipologia moderna que es conserva a Espanya. És una fàbrica de riu, que vol dir que en el moment de la seva construcció, el 1820, funcionava amb l'energia procedent d'una roda hidràulica moguda per l'aigua del Cardener.

La Companyia de Pau Miralda s'havia enriquit amb la producció de seda durant el segle XVIII i la fàbrica simbolitza el pas a la nova indústria moderna i la introducció de la Revolució Industrial a Manresa.

El 1822 ja estava fabricant filats i teixits de llana de qualitat -anomenats *panyos*- i el 1832 hi treballaven 500 obrers. Els *panyos* van tenir èxit, però no van poder competir amb la producció de Sabadell i Terrassa, fet pel qual l'any 1845 es va orientar l'empresa cap al cotó. Al principi de la dècada de 1870, s'hi va instal·lar una turbina i el 1892 una màquina de vapor.

El 1976 la fàbrica va tancar definitivament i el seu futur encara no s'ha decidit. L'Estat espanyol l'ha reconegut com a edifici industrial d'alt interès patrimonial.

Carrer de Francesc Moragas, 36-64

6. FÀBRICA BALCELLS (1891)

L'any 1891 Sederías Balcells va aixecar aquesta gran fàbrica dissenyada per l'arquitecte municipal, Pere Samso. Va arribar a tenir entre 100 i 200 treballadors segons les èpoques. S'hi feia teixits de seda i ornaments d'alta qualitat, com la roba amb dibuixos teixits amb màquina de jacquard.

És un exemple singular del tipus d'edifici industrial anomenat fàbrica de pisos, de tipologia anglesa. Des de bon començament, la fàbrica funcionava amb una màquina de vapor instal·lada en un edifici annex.

Després de la Guerra Civil la seda va desaparèixer progressivament com a matèria primera i es va substituir per fibres artificials com el raïó, fet a base de cel·lulosa.

L'activitat d'aquesta indústria va cessar l'any 1965, en el context d'una gran crisi del tèxtil manresà. El 2002 va finalitzar la rehabilitació de l'edifici com a seu del Conservatori Municipal de Música de Manresa.

Carrer d'Ignasi Balcells, 16-24

La primera industrialització a Catalunya, a inicis del segle XIX, tingué com a protagonista l'aigua, l'element utilitzat per generar l'energia necessària a les primeres fàbriques que, sovint, es van construir a sobre d'antics molins fariners hidràulics. A Manresa, l'aigua del Cardener va ser la força motriu dels diferents edificis industrials que es van anar establir tot al llarg del curs del riu.

5. FÀBRICA DELS PANYOS - La Fàbrica Miralda (1820)

Estem davant un edifici excepcional: la fàbrica Miralda, coneguda popularment com la fàbrica dels Panyos, és la fàbrica més antiga de tipologia moderna que es conserva a Espanya. És una fàbrica de riu, que vol dir que en el moment de la seva construcció, el 1820, funcionava amb l'energia procedent d'una roda hidràulica moguda per l'aigua del Cardener.

La Companyia de Pau Miralda s'havia enriquit amb la producció de seda durant el segle XVIII i la fàbrica simbolitza el pas a la nova indústria moderna i la introducció de la Revolució Industrial a Manresa.

El 1822 ja estava fabricant filats i teixits de llana de qualitat -anomenats *panyos*- i el 1832 hi treballaven 500 obrers. Els *panyos* van tenir èxit, però no van poder competir amb la producció de Sabadell i Terrassa, fet pel qual l'any 1845 es va orientar l'empresa cap al cotó. Al principi de la dècada de 1870, s'hi va instal·lar una turbina i el 1892 una màquina de vapor.

El 1976 la fàbrica va tancar definitivament i el seu futur encara no s'ha decidit. L'Estat espanyol l'ha reconegut com a edifici industrial d'alt interès patrimonial.

Carrer de Francesc Moragas, 36-64

6. FÀBRICA BALCELLS (1891)

L'any 1891 Sederías Balcells va aixecar aquesta gran fàbrica dissenyada per l'arquitecte municipal, Pere Samsó. Va arribar a tenir entre 100 i 200 treballadors segons les èpoques. S'hi feia teixits de seda i ornaments d'alta qualitat, com la roba amb dibuixos teixits amb màquina de jacquard.

És un exemple singular del tipus d'edifici industrial anomenat fàbrica de pisos, de tipologia anglesa. Des de bon començament, la fàbrica funcionava amb una màquina de vapor instal·lada en un edifici annex.

Després de la Guerra Civil la seda va desaparèixer progressivament com a matèria primera i es va substituir per fibres artificials com el raïó, fet a base de cel·lulosa.

L'activitat d'aquesta indústria va cessar l'any 1965, en el context d'una gran crisi del tèxtil manresà. El 2002 va finalitzar la rehabilitació de l'edifici com a seu del Conservatori Municipal de Música de Manresa.

Carrer d'Ignasi Balcells, 16-24

7. OBRADORS VETAIRES (s. XX)

Aquests edificis presenten la façana típica dels habitatges de Manresa del final del segle XIX, amb una notable peculiaritat, els grans finestrals de l'últim pis. Donen als obradors on treballaven els vetaires, un dels oficis tradicionals de Manresa. Els petits obradors artesans a Manresa són una evolució directa dels obradors de perxers i velers – uns artesans de la seda – que al principi del segle XIX es van reconvertir al cotó. Els petits tallers van durar fins als anys cinquanta del segle XX, quan les mitjanes empreses amb fàbrica modesta pròpia van absorbir la producció de vetes.

Aquests artesans podien treballar a les golfes de les cases perquè utilitzaven una tecnologia pràcticament preindustrial i petites quantitats d'energia elèctrica. La seva màquina principal era el teler de rem o de patacada, un artefacte molt gran, de més de 4 m de bancada, que teixia 40 cintes alhora.

Carrer de Santa Maria, 23 i 25

El teixit estret és una de les especialitats tradicionals de Manresa. Ja se'n tenen referències des del segle XVI al XVIII, quan es treballava la seda. Des dels primers obradors vetaires, fins a les modernes fàbriques de cintes i teixit estret, l'especialització en aquest ram de la producció tèxtil ha singularitzat Manresa, que ara destaca en la fabricació de cintes d'alt valor com les eslingues o cintes d'alta resistència, que es fan amb fibres sintètiques.

8. ESTACIÓ DEL NORD (1859)

La línia ferroviària va ser construïda per la companyia del Ferrocarril de Barcelona a Saragossa. La descoberta de carbó a la zona de Calaf va fer que els propietaris de l'empresa optessin per fer passar les vies per Manresa en comptes d'Igualada, el camí més lògic. A més, es va muntar una potent campanya a Manresa entre els principals propietaris, industrials i l'administració local perquè la línia passés per la ciutat.

El tren ja arribava a Terrassa el 1857, però l'accidentada orografia del terreny entre aquesta ciutat i Manresa va implicar la realització de grans obres d'enginyeria com el viaducte del Boixadell, a Olesa – un dels més importants de l'Europa del moment.

Es va inaugurar l'estació amb l'arribada del primer tren procedent de Barcelona l'any 1859. És una estació d'una de les línies més antigues de l'Estat espanyol, amb un estil típic de les estacions de ferrocarril del segle XIX. L'original era un conjunt allargat format per tres cossos simètrics, la porta principal de la qual quedava en front de l'antic pont o palanca de ferro que conduïa al centre de la ciutat.

Carretera d'Abrera a Manresa

El ferrocarril va suposar una autèntica revolució que va canviar la percepció de la distància i del temps als manresans de l'època. El viatge a Barcelona es va reduir de cop d'un dia o dia i mig a poc més d'una hora, amb una gran comoditat. De fet, la durada del viatge era més curta amb les primeres màquines de vapor de fa 150 anys que ara, a causa del menor nombre de parades.

9. FÀBRICA DEL SALT o “de l'Aranya” (1862)

Des dels primers anys del segle XIX, al llarg del torrent de Sant Ignasi es van instal·lar petites fàbriques per aprofitar l'aigua en els indrets on hi havia un fort desnivell, convertint el torrent en un autèntic eix industrial. Avui, la fàbrica del Salt és l'últim testimoni important del seu passat industrial.

Va ser aixecada el 1862 per filar i teixir el cotó al costat d'on hi havia el molí del Salt (propietat de la Sèquia de Manresa), amb el que es repartien la força de l'aigua. L'any 1864 s'hi instal·là la primera turbina per obtenir força hidràulica, i el 1876 ja tenia màquina de vapor, de La Maquinista Terrestre y Marítima. Confeccionava unes 300 peces de roba per setmana i ocupava uns 200 obrers.

L'estructura interna està formada per columnes de ferro colat i voltes de maó pla tibades. El soterrani té un entramat de voltes i túnels molt interessant. Un d'aquests túnels és obert a una fondària d'uns 10 metres, amb la carbonera, el passadís de fum del vapor i la turbina.

Carrer de Sant Antoni, 6

10. LA FÀBRICA BLANCA (1859) i LA FÀBRICA VERMELLA (1864)

A la dècada de 1850, el desenvolupament de la indústria cotonera i l'adopció de màquines contínues, selfactines i telers mecànics, va originar una demanda creixent a Manresa d'espais industrials on muntar fàbriques de grans dimensions.

El 1852, el comerciant manresà Jaume Miralles va adquirir una peça de terra d'oliveres i blat en aquest punt, entre el Cardener i els terrenys d'uns molins polvorers, per edificar-hi dues fàbriques. Després d'aixecar la primera l'any 1859 la Blanca el 1864 es va convenir la construcció de la segona fàbrica per aprofitar el mateix canal.

Quan es va inaugurar la Blanca era la fàbrica de teixits més gran de Manresa, amb una de les primeres turbines de la ciutat.

El conjunt és un model de localització industrial que està pensat per aprofitar l'energia hidràulica del riu i, per això, queda relativament allunyada de la ciutat. De fet, aquestes fàbriques representen una etapa prèvia a les colònies industrials catalanes en què una part dels treballadors residien dins de la mateixa fàbrica i els altres feien llargues caminades cada dia des de Manresa.

Barriada de Sant Pau i de l'ermita de Sant Pau

11. FÀBRICA DELS POLVORERS (1870)

El nom ve donat pel fet que els fabricants Vives van construir la fàbrica en els terrenys d'uns molins i dipòsits de pólvora que funcionaren fins el 1859. L'any 1870, l'Ajuntament va donar permís per construir una fàbrica de riu per filar i teixir cotó. El seu emplaçament, en paral·lel al riu, ens indica que estava pensada per funcionar amb energia hidràulica. El 1890 tenia 5.600 fusos i una secció de 60 telers mecànics, amb una plantilla laboral que s'apropava als 200 treballadors.

La fàbrica va ser destruïda parcialment pels efectes de la riuada de l'any 1907, quan el riu va sobrepassar tres metres el nivell de l'antiga carretera de Manresa a Esparreguera.

El 1922, l'arquitecte manresà Josep Firmat va dissenyar una ampliació ambiciosa que incloïa un bloc d'habitatges per a treballadors. En una ampliació final es va construir la torre que enllaça els dos cossos principals de la fàbrica.

Carretera d'Esparreguera: partida de les Obagues

L'origen de la fabricació de pólvora a Manresa arrenca al segle XVI. A la partida de les Obagues hi ha documentats tres molins de pólvora tot just entrats en època moderna. Proporcionaven pólvora a diverses ciutats de Catalunya i també proveïen els Magatzems reials. Tingueren una importància fonamental en la resistència contra l'invasor durant la Guerra del Francès (1808-1814). L'any 1865, en virtut de la llei de desestancament de la pólvora, va cessar l'activitat d'aquestes fàbriques.

També els pobles veïns de Sant Fruitós de Bages i Navarres tingueren fàbriques de pólvora, una activitat important però molt perillosa que ocasionà explosions amb desgràcies personals i materials al llarg de la seva història.

12. CONJUNT INDUSTRIAL DELS COMTALS (1854)

És una de les dues colònies industrials de Manresa. L'origen del conjunt es remunta a uns antics molins paperers que utilitzaven un salt d'aigua del Cardener per moure una roda de calaixos. L'any 1808 s'hi va edificar una primera fàbrica tèxtil i el 1854 es va aixecar un gran complex fabril per filar i teixir cotó. El 1917 va passar a mans dels germans Bach Escofet, amb dues activitats ben definides: la tèxtil i la rústica, bàsicament dedicada al cultiu de les vinyes.

El 1870 es va recreïxer la resclosa per tal de produir més energia amb la instal·lació de turbines. El 1876 ja hi funcionava una màquina de vapor. A l'altra banda de la carretera es troben les cases dels obrers, un tipus d'habitatges d'estil anglès amb planta baixa i pati que va fomentar la llei de Cases Barates de 1922.

Durant la dècada de 1980 s'hi va traslladar la fàbrica de La Metalúrgica Tèxtil, que ocupava un immens solar al centre de Manresa (al davant de l'església de Crist rei), i que es va reconvertir en la Foneria Comtals, l'empresa més important del conjunt, que finalment ha construït noves naus. Actualment, el complex fabril s'ha convertit en un polígon industrial seu de petites i mitjanes empreses industrials.

Els Comtals, al sud de la carretera C-1411

Després de l'aigua i el vapor, la introducció de l'energia elèctrica a cavall dels segles XIX i XX representà un nou impuls a la industrialització. Era una energia molt més barata que el carbó i va permetre la construcció de noves fàbriques no dependents del cabal del riu o d'un torrent.

13. CENTRAL ELÈCTRICA de la Companyia Anònima Manresana d'Electricitat (CAME), popularment coneguda com l'Anònima (1894)

Al final del segle XIX, la producció i distribució d'electricitat va despertar l'interès de molts empresaris a Manresa, propietaris i fabricants enriquits en el període de la "febre d'or".

L'any 1892, l'alcalde Pere Arderiu i Brugués adjudicava el contracte de llum pública a l'enginyer industrial Lluís Muntadas i Rovira. La seu de l'empresa és un edifici modernista amb un disseny atribuït a l'arquitecte Ignasi Oms i Ponsa.

És una fàbrica d'electricitat tèrmica que es va concebre amb la possibilitat d'encabir en el mateix recinte una indústria tèxtil per absorbir l'energia sobrant. La gran portalada dona a un pati interior on encara hi ha les naus destinades a fàbrica d'electricitat. En el moment de la fundació de la central tèrmica hi havia una màquina de vapor de 300 CV.

Va funcionar com a central elèctrica fins l'any 1945. Darrerament s'han utilitzat els edificis per a oficines de FECSA-ENDESA.

Carrer Llussà, 9-15

14. ESTACIÓ TRANSFORMADORA DELS DOLORS (1913)

L'estació receptora i transformadora dels Dolors es va construir per rebre l'electricitat produïda a la central tèrmica de Sant Adrià del Besòs i, després, amb la de la central hidroelèctrica de Cabdella, als Pirineus. Dues línies de 80.000 volts al principi i més endavant de 110.000 volts travessaven els afores de la ciutat. L'any 1991, les línies impedièren el creixement urbà de Manresa i van ser desviades del seu traçat primitiu. Actualment envolten la ciutat per arribar a l'alta torre metàl·lica de davant de l'estació.

Es tracta d'un edifici realment particular, dissenyat específicament per a la funció d'estació transformadora. Té la coberta plana, sobre la qual hi ha una armadura de ferro per subjectar els cables que arriben o surten de l'estació.

Carretera de Vic / Pujada Roja

La central receptora i transformadora de "la Catalana" es va establir l'any 1920 en uns terrenys adquirits per la companyia l'any anterior. Va ser construïda per la Catalana de Gas i Electricitat SA, bàsicament per a subministrar electricitat a la Fàbrica Nova (23) de Bertrand i Serra, amb el compromís de no interferir en l'activitat i negocis de les altres dues companyies que ja operaven a la ciutat.

És una construcció singular, amb grans finestres per a portar llum als transformadors a l'interior. Actualment està en desús, en espera d'un projecte imaginatiu de rehabilitació.

Carretera d'Igualada (C-37)

16. TRANSFORMADOR COMPANYIA ANÒNIMA MANRESANA D'ELECTRICITAT (CAME) (1920)

La competència ferotge entre les dues primeres companyies elèctriques instal·lades a Manresa va generar una guerra de preus i una altra de publicitat, ben visible als diaris manresans fins després de la Guerra Civil.

La Companyia Anònima Manresana d'Electricitat (CAME) va construir el transformador en un moment de dura competència amb la Cooperativa Manresana d'Energia Elèctrica que s'estava introduint amb molta força a la ciutat, transportant energia produïda als salts d'aigua dels Pirineus. Els edificis de la CAME ja donaven importància al disseny corporatiu, però als anys vint les seves instal·lacions es van construir amb una estètica espectacular, potser per millorar la imatge de la CAME davant una competència que oferia preus més baixos. Una mostra d'aquesta batalla es pot veure en el disseny d'aquest petit transformador, on el nom de l'empresa apareix estucat a la façana.

Carrer del canonge Muntanyà, 2

Al llarg del segle XIX, la ciutat de Manresa s'obre enfora de les muralles medievals cap a l'Eixample configurat per les carreteres de Cardona i de Vic, al llarg de les quals s'establiran nombrosos tallers i fàbriques que aprofitaran la capacitat de transport per cable de l'energia elèctrica.

17. ESCORXADOR MUNICIPAL (1906)

Des de la dècada de 1880, l'Ajuntament ja planejava el trasllat i l'ampliació de l'antic escorxador municipal, que estava situat al mig de la ciutat i n'encarregà el projecte a l'arquitecte municipal Ignasi Oms i Ponsa.

El nou escorxador significava millors condicions higièniques que milloraven la salubritat de la ciutat, limitaven el risc d'infecció en el consum de la carn i suposaven també més capacitat de producció. El 1906 s'inicià el projecte d'edificació, que s'acabà el 1908.

A l'interior hi destaquen la clara planificació racional del conjunt per facilitar el moviment dels animals, la separació de les diferents funcions de l'escorxador i el pas de l'aire fresc pels murs. Al mateix temps, l'arquitecte Oms va saber dotar el conjunt d'una estètica admirable, amb la combinació de contrastos cromàtics amb materials com la pedra, el maó i l'enrajolat.

L'escorxador funcionà fins l'any 1992. El 2005 es va acabar la rehabilitació de la nau central del conjunt com a biblioteca universitària.

Plaça Bages, 11

Ignasi Oms i Ponsa, potser el màxim exponent del modernisme manresà, es va iniciar en l'arquitectura com a col·laborador de Lluís Domènech i Montaner, un dels líders del moviment artístic. Més tard va ser arquitecte municipal de Manresa (1892-1914) i d'ell es conserven un gran nombre d'edificis per tota la ciutat. En destaquen la casa Torra, la casa Davant, la casa Lluvià i especialment l'edifici del Casino. Tots aquests formen un eix que dona al carrer que porta el seu nom.

Els seus edificis industrials més destacats són l'escorxador, la fàbrica d'electricitat tèrmica CAME (13) i la farinera Florinda (28).

18. FÀBRICA ALCOHOLERA MANRESANA (1914)

La gran xemeneia que testimonia el passat industrial d'aquesta zona era de l'alcoholera de Baldomer Casas i Sala. En els mesos d'estiu, aquestes fàbriques d'esperit de vi es dedicaven a extreure alcohols de vins malaguanyats. Les fàbriques d'aiguardent són instal·lacions perilloses per l'elevada inflamabilitat del producte fabricat, i aquesta va patir un incendi a primers del segle XX en el que diversos treballadors van resultar ferits.

Després de la Guerra Civil, l'empresa va establir una fàbrica de licors embotellats amb marques curiuses i populars com el nom d'un frare evangelitzador de les amèriques i homònim del propietari - Bartolomé de las Casas -, el licor "Gold Waser" també anomenat "Agua de oro de Danzig", el licor estomacal "Honisch" i l'anís "la Manresana".

Carretera de Santpedor, 26-36

19. FÀBRICA TORRENTS (1942)

Aquest edifici va ser construït per Marià Torrents i Oliveres l'any 1942. Pocs anys després de la Guerra Civil, el tèxtil local va experimentar una fase de gran expansió, afavorida per la política comercial de restricció d'importacions i per l'esclat de la II Guerra Mundial.

Torrents va contractar persones que no podien demostrar que eren "adictos al règimen", i a la fàbrica es va formar un ambient curiós amb treballadors i treballadores marginats per haver estat republicans o catalanistes. Els inspectors policials havien de fer la vista grossa davant la situació de manca de mà d'obra.

L'estructura també és característica de l'època. Es va projectar la fàbrica en una conjuntura econòmica en la que era barata la mà d'obra però molt cars els materials. Per això es va fer amb una combinació de tècniques del moment, com el formigó armat i l'acer, i de més tradicionals com el forjat amb voltes de maó pla reforçades amb tirants transversals.

El 1990 es va rehabilitar l'edifici com a seu del diari Regió 7.

Carrer de Sant Antoni Maria Claret, 32

20. PONT DE FERRO (1927)

El pont de Ferro està situat en un tram de via de la línia de Manresa a Martorell que es va construir entre 1922 i 1924. El va fer la Compañía General de Ferrocarriles Catalanes, creada el 1919 per la fusió del Ferrocarril Económico de Manresa a Berga i la potent companyia minera belga Solvay, que explotava una línia entre Barcelona i Martorell. Els ponts de la nova línia es van construir amb la tècnica dels trams metàl·lics amb estreps de formigó i obra, que era prou eficient i més econòmica que la construcció d'arcs de formigó.

El pont té una longitud total de 43 metres, amb un tram central metàl·lic de 16 metres de llum i dos estreps de formigó i obra. En un dels seus costats té acoblada una casella de guardaagulles de l'estació.

Carretera de Vic

21. FÀBRICA DE CAL CURA (1917)

La seva imponent xemeneia, de 50 m d'alçada, és una referència des de tot el sector nord-est de la ciutat i el punt més visible de les grans calderes d'una fàbrica d'aiguardent i licors.

La família Cura, originària de Navarces, havia iniciat una empresa per a la destil·lació de vins el 1898. El 1917 Valentí Cura, amb l'ajuda dels seus fills, va construir la nova fàbrica. Era realment important i, en períodes de plena producció com els del final de l'estiu entrava unes 150 tones diàries de brisa, el residu que resta del raïm després de trepitjat o premsat, que transformava en 2.000 litres d'alcohol. D'aquests aiguardents purs, l'empresa en fabricava el popular "Anís Bages", entre altres productes.

La fàbrica Cura es va clausurar l'any 1961 a causa de la decadència del sector dels aiguardents.

Carretera del Pont de Vilomara, 9

22. FÀBRICA DE PERRAMON I BADIA (1932)

Perramon i Badia és una fàbrica de cintes de seda fundada el 1926. El creixement de l'empresa va fer que entre el 1932 i 1934 es reformessin el vestibul i les oficines i es va construir una nau annexa per a 90 telers. La nau es va convertir en una instal·lació exemplar, amb un estil d'arquitectura funcional gairebé únic a la ciutat. El sistema d'il·luminació zenital i els elements decoratius interiors són especialment interessants.

Perramon i Badia ha estat la gran innovadora de la cinteria manresana, introduint nous tipus de cintes i noves tecnologies. Va créixer amb la introducció de diferents productes, entre els que destaquen les cintes de jacquard, els anys seixanta, i va arribar pràcticament als 300 treballadors. Després ha patit algunes crisis, però se n'ha sortit amb la incorporació de les tecnologies més avançades i amb la fabricació de productes d'alt valor afegit que suporten la competència del tèxtil en l'etapa de globalització.

Carretera de Vic, 99

23. FÀBRICA NOVA (1926)

'Fàbrica Nova' és el nom popular que va rebre la fàbrica del Remei - que comptava amb una primera gran nau construïda l'any 1894-, quan Eusebi Bertrand i Serra va fer construir una nova fàbrica al costat de l'antiga, l'any 1926. El nom feia referència a la modernitat arquitectònica i tècnica de la nova fàbrica, que representava l'únic gran vapor de Manresa. Fou pensada per a instal·lar-hi una filatura i per mantenir la producció de teixits a l'edifici anterior, la fàbrica del Remei (enderrocada el 2006). Salvador Vinyals la va projectar amb una arquitectura industrial eclèctica d'estil modernista tardà. En la construcció es van combinar pilars de ferro laminat amb voltes catalanes de maó i amb grans finestres que ocupen gairebé tot el mur exterior. La fàbrica nova va ser concebuda en origen per funcionar amb energia elèctrica i, de fet, es va construir al mateix temps que la transformadora de la Catalana (15) que l'alimentava.

L'únic edifici que queda de l'antic conjunt industrial és la gran fàbrica del 1926, que actualment està en procés de canvi d'ús.

Des dels seus orígens, i amb les diferents ampliacions, ha estat un dels conjunts industrials més importants de Catalunya. A Manresa, és l'empresa que més gent ha ocupat i el lloc on s'han viscut els conflictes laborals més significatius dels darrers 120 anys. Ha estat l'escenari del treball de milers d'obreres i centenars d'obrers de tres o quatre generacions.

La importància de la construcció d'habitatge social durant el Franquisme és clau per a explicar el desenvolupament urbanístic, l'estètica i fins i tot el caràcter social de Manresa. Bertrand i Serra va bastir unes quantes edificacions destinades a vivenda a l'entorn de la fàbrica Nova, exemples de les quals es poden veure als carrers Bisbe Comas i Avinguda Bertrand i Serra. Les últimes són un exemple típic d'habitatges d'empresa fets entre la dècada de 1940 i la de 1950. Les més antigues, les cases baixes, eren per als tècnics, mentre que els blocs d'habitatges eren destinats als treballadors. També, va cedir els terrenys per a la construcció de les "cases de Xocolata", a l'altre costat de la fàbrica, i va aixecar un bloc de pisos a Sant Pau, al costat de la fàbrica Blanca (10).

Avinguda Bertrand i Serra, Carretera del Pont de Vilumara

24. CELLER ROQUETA (1922)

La casa Bodegas Roqueta a la carretera de Vic data de l'any 1922. Els orígens comercials de la família Roqueta a Manresa cal buscar-los el 1904, quan Ramon Roqueta donava d'alta una taverna a la carretera de Vic en el lloc conegut com la Parra. Fou distribuïdor i majorista fins la dècada dels anys seixanta quan es produeix el gran salt a la modernitat, amb la instal·lació d'una planta industrial automatitzada per embotellar ampelles, deixant de banda paulatinament les vendes de vins a doll.

La família Roqueta va crear l'any 1983 l'empresa Masies d'Avinyó. Va ser la gran impulsora de la renovació del vinyar bagenc, que va culminar amb la concessió l'any 1995 als vins del Bages de la Denominació d'Origen Pla de Bages. Al Celler, on comercialitza els vins elaborats per la mateixa família, hi destaca la decoració esgrafiada sota el ràfec de la teulada.

Carretera de Vic, 83

25. MISA: MAQUINÀRIA INDUSTRIAL SA (1959)

La MISA és una empresa de maquinària tèxtil fundada el 1923 en fusionar-se tres tallers metal·lúrgics anteriors. Al final de 1940, va ser adquirida per La Maquinista Terrestre y Marítima, de Barcelona, que la va convertir en la seva divisió de maquinària tèxtil. Durant els anys quaranta i cinquanta va viure una expansió relacionada amb la del tèxtil en general. Per això, de 1958 a 1961 es va decidir la construcció d'aquesta nova fàbrica.

L'estructura és de formigó armat d'una gran robustesa, pensada per suportar el treball de grues per a grans pesos. Al principi dels noranta els va aprofitar la seva estructura per fer-hi pisos, oficines i locals comercials. Es tracta d'un edifici singular, per la seva estètica pròpia de la gran indústria dels anys cinquanta i pel valor simbòlic que té.

La MISA és tota una institució dins del sector metal·lúrgic local. Va mantenir sempre un alt nivell de qualificació, i molts dels tècnics forjats a la casa van impulsar tallers i empreses metal·lúrgiques que es mantenen en el teixit industrial bagenc.

Carrer Pompeu Fabra, 9-11

Es tracta de l'únic edifici que es conserva a Manresa relacionat amb el sector de la pell. Als anys trenta, Pielsa va emprendre la fabricació integral de calçat amb importants subministraments a l'exèrcit espanyol i a la Guàrdia Civil, especialitat que es va allargar durant força anys. Entre 1920 i 1960, època d'esplendor d'aquesta indústria, va ser Pielsa l'única fàbrica que va incorporar la tecnologia més moderna i la de més projecció. Pielsa es va convertir amb el temps en una productora de calçat de qualitat amb elevat valor afegit.

El 2002 es va rehabilitar la fàbrica per a ús residencial i d'oficines, tot conservant la façana original.

Carrer Carrió, 27

LES FARINERES

Al final del segle XIX Manresa va esdevenir un dels centres fariners més importants de Catalunya, a causa de la seva situació entre les planes cerealistes de la Segarra i de Lleida i gràcies a la línia de tren que enllaça directament amb aquestes terres.

27. FARINERA ALBAREDA (1909)

Les moles de pedra de les farineres antigues van ser progressivament substituïdes durant el segle XIX pel nou sistema austrohongarès de mòlta per cilindres que permetia l'obtenció d'una farina blanca i fina molt més apreciada al mercat. Les farineres noves tenien una estructura diferent, creixien en alçada per allotjar el dens bosc de tubs de fusta que passaven entre les plantes. Cada fase de producció era duta a terme en una secció diferent, seguint un circuit que aprofitava la força de la gravetat, que condicionava la seva estructura.

La farinera Albareda es va aixecar el 1909, moment en què l'energia elèctrica es distribuïa a Manresa, i per això no tenia altres servituds de localització que un bon accés al transport. De fet, es va construir davant les vies de l'estació de Manresa Riu del nou Ferrocarril Tranvía Económico de Manresa a Berga.

Es tracta d'una de les obres més representatives de l'arquitecte modernista manresà Alexandre Soler i March.

Passeig del Riu, 66

L'amo de la farinera era Josep Casajuana i Rodríguez, casat amb Florinda Maristany que va donar el nom a la nova fàbrica. Va ser projectada per Ignasi Oms i Ponsa i inaugurada el 1913. Tenia una gran capacitat de producció en relació amb l'època, gràcies a un elevat grau d'automatització. L'ocupació de personal era escassa, ja que tan sols es necessitaven de 2 a 3 homes per fer funcionar tota la maquinària. On hi havia més treballadors era en la càrrega i descàrrega, que es realitzava amb carros o petits camions.

L'edifici de producció està resolt amb una tipologia de fàbrica de pisos. Aquí tenia lloc la neteja, el condicionament i la mòlta del gra, amb tots els molins, garbelladors, torns i altres separadors connectats per tubs verticals de fusta. En un costat del cos principal hi ha el magatzem, que segueix la forma de la cantonada, mentre que a l'altre hi ha l'edifici de les sitges, afegit posteriorment.

Actualment allotja diversos serveis municipals.

Carrer del Bruc, 35

29. FARINERA "LA FAVORITA" (1861)

Aquesta gran farinera del 1861 era la més important del ram en el seu temps.

Ens trobem en un lloc proper al nucli urbà i amb un salt d'aigua del Cardener relativament fàcil d'aprofitar on hi havia activitats industrials almenys des del segle XVIII. Un dels edificis més antics del conjunt podria correspondre a un molí primitiu. Al costat hi ha la filatura de cotó de mitjan segle XIX.

A partir del 1902, en períodes de poc cabal d'aigua, l'energia hidràulica es complementava amb una màquina de vapor. Com en d'altres fàbriques, la turbina continua funcionant a ple rendiment per vendre l'energia hidroelèctrica produïda. Un element destacable és l'edifici situat a tocar de les vies del ferrocarril, a l'altre costat de la carretera, que tenia la funció de moll de càrrega del gra i de la farina.

Carretera d'Esparreguera, a la partida de les Obagues

"La Favorita" és la marca amb la que treballava l'empresa. El rètol: "FABRICA DE HARINAS LA FAVORITA" va ser pintat l'any 1939 per l'artista manresà Josep Vila Closas. L'edifici de les sitges mostra un canvi d'estil que denota una clara influència modernista i el projecte és atribuïble a Alexandre Soler i March, arquitecte manresà deixeble de Lluís Domènech i Montaner.

Per a saber-ne més

- ALABERN, Josep; VIROS, Lluís (curs.): *Al voltant de la construcció de la Sèquia de Manresa*, Farell Editors i Dissenyadors, Col·legi d'Enginyers Industrials de Catalunya (Demarcació de la Catalunya central) i Col·legi d'Enginyers Tècnics Industrials de Manresa, Sant Vicenç de Castellet, 2002.
- CAMPRUBÍ, Josep, *Fàbriques i empreses. 10 anys de reportatges a Regió 7 1984-1994*, Fundació Caixa Manresa, Manresa, 1994.
- CAMPRUBÍ, Josep, *Fàbriques i empreses II, 4 anys de reportatges a Regió 7 1994-1997*, edició de l'autor, Manresa, 1998.
- FERRER, Llorenç, *Els orígens de la industrialització a la Catalunya Central*, Rafael Dalmau Editor, Barcelona, 1986.
- FERRER, Llorenç, *Pagès, robassaire i industrial a la Catalunya Central (segles XI-III-XIX)*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 1987.
- GUMÀ, Ramon, *Origen i evolució de les tipologies edificatòries i característiques constructives dels edificis de la indústria tèxtil a Catalunya (període 1818-1925)*, tesi doctoral mèdita presentada a l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona de la Universitat Politècnica de Catalunya, Barcelona, 1996 (2 vols.).
- OLIVERAS, Josep, *Desenvolupament industrial i evolució urbana a Manresa (1800-1870)*, Ed. Caixa de Manresa, Manresa, 1983.
- OLIVERAS, Josep, *La implantació de la ciutat industrial: Manresa (1871-1900)*, Ed. Caixa de Manresa, Manresa, 1986.
- SERRA, Esteve; VIROS, Lluís; JUÀREZ, Lucía; SERRA, Jaume (2007), *Fibres de patrimoni industrial de Manresa. estudi per a la creació de rutes de patrimoni industrial de Manresa*, Àrees de Cultura i de Territori de l'Ajuntament de Manresa, Manresa, 2007.
- SOLÀ PARERA, Àngels, *Aigua, indústria i fabricants a Manresa (1759-1860)*, Centre d'Estudis del Bages, Manresa, 2004.

XATIC

L'opusele "La Manresa Industrial", que teniu a les mans, ha estat editat en el marc de les actuacions dutes a terme pel Pla de Dinamització del Producte Turístic Industrial i de la Innovació Tecnològica de Catalunya, que impulsa la Xarxa de Turisme Industrial de Catalunya (XATIC) i serveix per constatar la riquesa patrimonial del període de la revolució industrial a Manresa.

La Xarxa de Turisme Industrial de Catalunya (XATIC) és una associació constituïda el febrer de 2006 i actualment està formada per vint municipis de gran diversitat, repartits per tota la geografia catalana. L'objectiu d'aquesta xarxa de municipis és generar una línia d'actuació comuna com a instrument de projecció, d'atracció de visitants i de creació d'activitat econòmica i cultural a l'entorn del turisme industrial, tant en el seu vessant patrimonial, com en el d'indústries actives visitables.

Els 20 municipis que ara conformen la Xarxa són: Àreu, Bellmunt, Capellades, Cardona, Castellar de n'Hug, Castelló d'Empúries, Cercs, Esparreguera, Esplugues de Llobregat, Granollers, Igualada, Manlleu, Manresa, Palafrugell, Puig-Reig, Ripoll, Sant Sadurní d'Anoia, Santa Coloma de Cervelló, Terrassa i Vilanova i la Geltrú.

Per més informació

Oficina de Turisme de Manresa

Via de Sant Ignasi, 40 baixos

Tel. 93 878 40 90

Fax. 93 878 41 56

www.manresaturisme.cat

Turisme@manresa.org

Museu de la Tècnica de Manresa

Carretera de Santpedor, 55

Tel. 93 877 22 31

museu@parcdelasequia.com

Renfe

902 240 202

Ferrocarrils Catalans

93 877 06 06

Estació d'autobusos

93 874 66 66

Alberg Del Carme

93 875 03 96

Museu Comarcal de Manresa

93 874 11 55

Ajuntament de Manresa

93 878 23 01

